

İnsan ve Sosyal Bilimler Dergisi

An Analysis of Factors Affecting the Intelligence Quotient of Gifted Children

Tunahan COSKUN¹

Istanbul Aydın University, Social Sciences Institute, Psychology

ABSTRACT

Losing quite significant abilities is going to take a heavy toll for societies by reason of some excuses such as not recognising giftedness on time and not providing convenient education. As stated in the references, children who have high functioning mental skills are a vital treasure in terms of development of our country. In our study which we have made with this awareness, it has been analysed that which variations are effective in intelligence quotient (IQ) of children who are our future's assurance.

Thus, this is a quantitative study in which some variations such as type of school, educational background of parents, class level, number of siblings, order of siblings, living area and region, relationship between parents (together or separated) has been analysed. In the sample group of the study, Stanford Binet intelligence test has been applied to 672 participants who applied TUZDER aged between 4-14 years and Wisc-R intelligence test has been applied to students aged between 6-14 years. 226 girls (%33,6), 446 boys (%66,4) have participated for this study. Datas have been brought in compliance with the program, SPSS 21.0 and it has been evaluated with indepenence test and one-way analysis of variance. In the research result, while there is a correlation between intelligence quotient (IQ) and type of school (state-private), educational background of parents, class level, order of siblings; any significant correlation hasn't been found between IQ and living area and region, relationship between parents (together or divorced) and amount of siblings.

Key Words: *Giftedness, High Potential, TUZDER, Genius, IQ.*

ARTICLE INFO

Received: 27.09.2018

Revision received:
30.11.2018

Accepted: 30.11.2018

Published online:
03.12.2018

¹Corresponding author:
Tunahan Coşkun
tunahani1453@hotmail.com

Üstün Zekâlı Çocuklarda Zekâ Bölümüne (IQ) Olası Etkili Faktörlerin İncelenmesi*

Tunahan COŞKUN²

İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji

ÖZET

Üstün zekânın zamanında fark edilememesi, uygun eğitim sağlanamaması gibi sebepler yüzünden böylesine önemli nitelikte olan yeteneklerin yitirilmesi toplumlar için büyük bir kayıp olacaktır. Kaynak çalışmalarında da belirtildiği gibi yüksek işlevli zihinsel becerilere sahip olan çocuklar ülkemizin kalkınması açısından önemli birer hazinedir. Bu farkındalıkla gerçekleştirmiş olduğumuz çalışmamızda geleceğin teminatı olan çocukların zekâ bölümlerinde hangi değişkenlerin etkili olduğu incelenmiştir. Buradan hareketle bu çocukların zekâ bölümü (IQ) gelişimi üzerinde; okul türü(özel, devlet), anne-baba eğitim durumu, sınıf düzeyi, kardeş sayısı, kardeş sırası, yaşanılan ilçe ve bölge, anne babanın ilişki durumu (birlikte ya da ayrı yaşıyor) değişkenlerinin incelendiği nicel bir çalışmadır. Araştırmanın örneklem grubunda; TÜZDER'e başvuran 4-14 yaş arasındaki 672 katılımcıdan 4-6 yaş arasındaki öğrencilere Stanford Binet Zekâ Testi, 6-14 yaş arasındaki öğrencilere ise Wisc-R zekâ testi uygulanmıştır. Bu katılımcıların 226'sı kız (%33.6), 446'sı erkektir (%66.4). Veriler SPSS 21.0 programında analize uygun hale getirilmiş, bağımsız t test ve tek yönlü varyans analizi ile değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda zekâ bölümü (IQ) ile okul türü (devlet-özel), anne-baba eğitim durumu, sınıf düzeyi, kardeş sırası değişkenleri arasında bir ilişki bulunurken; yaşanılan ilçe ve bölge, anne babanın ilişki durumu (birlikte ya da ayrı yaşıyor) ve kardeş sayısı değişkenleri arasında bir ilişki bulunmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Üstün zekâ, üstün yetenek, TÜZDER, dahi, IQ.

MAKALE BİLGİSİ

Alınma

Tarihi:27.09.2018

Düzeltilmiş hali alınma

tarihi: 30.11.2018

Kabul Edilme Tarihi:

30.11.2018

Çevrimiçi yayınlanma

tarihi: 03.12.2018

*İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde "Üstün Zekâlı Çocuklarda Zekâ Bölümüne (IQ) Olası Etkili Faktörlerin İncelenmesi" adlı tezden türetilmiştir"

² Sorumlu yazar iletişim bilgileri:
Tunahan Coşkun
tunahani1453@hotmail.com

Giriş

Bugün yirmi birinci yüzyıl olarak adlandırılan çağda, bilim-teknik, güzel sanatlar, düşünce ve benzeri alanlarda eriştiğimiz bu noktayı üstün yeteneğe sahip bireylere borçluyuz. Kuşaklar boyunca, insanlığı bugünkü uygarlık düzeyine getiren kişilerin, ortalama bir zekâ ve yetenek düzeyinin üzerinde olduğu bilinmektedir. Üstün zekâlı bireylerin tarih boyunca var oldukları ve toplumların kalkınmalarında önemli roller üstlendikleri kabul edilen bir gerçektir.

Milletlerin en büyük güç kaynaklarından birisi de yetişmiş nitelikli insan gücüdür. Ülkelerin kalkınmasında; fen, edebiyat, sanat, ekonomi, ticaret, politika vb. alanlarda önderlik edecek liderler, üstün zekâlı ve yetenekli çocuklar arasından çıkmaktadır. Dolayısıyla, üstün zekâlı çocukların tespit edilerek mevcut kapasitelerini en üst seviyede kullanmalarına imkân sağlamak, insanlığın geleceği açısından hayati öneme sahiptir. Üstün zekâlı çocukların erken tespiti ve eğitimlerine erken başlanması da büyük önem taşımaktadır.

Üstün zekâlılığın gereğince ve zamanında fark edilememesi, uygun eğitimin sağlanamaması gibi sebepler yüzünden, böylesine önemli nitelikte olan yeteneklerin değerlendirilememesi toplumumuz için büyük bir kayıp olacaktır. Bu durumdaki çocukları en güvenilir yollardan erken zamanda tespit etmek ve durumlarına uygun olan eğitim ortamı içinde yetiştirmek bugün toplumumuzun en önemli sorunlarından birisi olduğu düşünülmektedir. Ülkemizin, kalkınması ve geleceğin dünyasında söz sahibi olmak için, bu özel bireylerin bilgi ve becerileri doğrultusunda toplumun yararına yöneltilmesine, üretken kılınmasına, sağlıklı olarak yetiştirilmesine ve iyi eğitilmesine bağlıdır.

Bu çalışmamız ile üstün zekâlı çocukların zekâ bölümlerine etki eden olası faktörler 672 çocuk üzerinde yapılan değerlendirme sonucu belirlenmiştir.

1.1 Problem

Ülkemiz ve insanlığın gelişimi için üstün zekâlı çocukları tanılamak ve ardından bu çocuklara yönelik farklılaştırılmış eğitim fırsatları sunma olgusu tartışmaya açık bir konu olarak yıllardır süregelmiştir. Günümüzde, yüksek işlevli zihinsel potansiyele sahip çocukların farklılaştırılmış bir eğitim sistemine dâhil olabilmeleri için bir takım tanılama araçlarından yeterli puanı almaları gerekmektedir. Üstün zekâlı öğrencilerin erken yaşlarda keşfedilmeleri, yeteneklerine yönelik uygun bir eğitim müfredatına dâhil edilmeleri insanlık adına önemli bir adım olacaktır.

Ülkelerin kalkınmasında bilim, sanayi, coğrafi konum, tarihsel gelişim süreci gibi birçok farklı etmenin var olduğu bir gerçektir. Ancak göz ardı edilen çok daha büyük bir etmen vardır ki o da tüm bu farklılıkları etkin bir şekilde kullanabilecek iyi yetişmiş insan kaynağıdır. İnsan kaynağında ise çağımızın çok daha büyük bir problemi olan nitelik unsuru karşımıza çıkmaktadır. Buradan hareketle insan kaynağının niteliklisine ulaşmanın en kolay yolu hazır bulunuşluk ve katma değeri en yüksek olan üstün zekâlı çocuklar olacaktır. Ülkeler yer altı madenlerinin tespitinde ve işlenmesinde çok büyük adımlar atarken, yer üstü hazinelerimizden olan üstün zekâlı çocukların eğitimde hamlelerin gereğince ve zamanında yapılmadığı görülmektedir.

Üstün zekâlı çocuklar üzerine yapılan çalışmalar söz konusu olduğunda gazete haberlerinin ötesine geçmeyen bilgilerin ve bilimsel çalışmaların da yetersiz olduğu görülür. Bu durum alanda çalışmalar yapan uzmanların, kurumların ve bu sahadaki karar mercilerinin sağlıklı yönlendirme yapmasında ve karar almasında zorluk yaşamalarına sebep olmaktadır.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırma üstün zekâlı bireylerin zekâ bölümüne olası etki eden faktörlerin farklı değişkenlere göre incelenmesini amaçlamaktadır. Aynı zamanda bu çalışma ile üstün zekâlı

çocuklar, aileler, öğretmenler, BİLSEM’ler, RAM’lar ve bu alanda çalışma yapan tüm kurumlar için bir referans kaynağı olması amaçlanmaktadır. Ayrıca, literatür kapsamında üstün zekâlı çocukların zekâ seviyelerine etki eden anne babanın eğitim düzeyi, sınıf seviyesi, kardeş sayısı ve sırası, yaşanılan ilçe yada coğrafi bölge gibi değişkenler incelenerek, sağlıklı veriler ortaya konulması hedeflenmiştir. Kaynak taraması sonucu zekâ düzeylerine etki eden değişkenleri ele alan çalışmaların yetersiz olması nedeniyle bu araştırmada, söz konusu ilişkiye etki eden değişkenler üzerinde durulacaktır.

1.3 Araştırmanın Önemi

Üstün zekâlı çocukların eğitime yapılacak müdahaleler kısa vadede zor bir alan gibi görünse de, uzun vadede bu alana yapılacak yatırımlar ülkelerin kalkınmasında mihenk taşı olacaktır (Kurtkan. 1987:84). Üstün zekâlı çocuklar ne kadar erken keşfedilir ve bu doğrultuda gerekli yönlendirmeler yapılırsa onlardan alınacak dönütler toplumlara karşı katma değerlerini arttıracaktır. Bu adım, toplumlar ve ülkeler için büyük bir güç kaynağına dönüşebilecektir. Aksi durumda ise büyük faydalar yerine toplumlar ve çocukların kendileri için yıkıcı bir hale dönüşme ihtimalleri de vardır (Akarsu, F. 2004).

1.4 Hipotez

Çocukların zekâ düzeylerinde etkili olan değişkenlerin neler olduğu tam olarak bilinmemektedir. Buradan hareketle bu çocukların zekâ bölümü (IQ) gelişimi üzerindeki ilişkisinde demografik özelliklerin, ailelerin eğitim düzeylerinin ve çevresel faktörlerin etkisinin olduğu varsayılmaktadır.

1.5 Alt Problemler

4-14 yaş grubundaki -14 yaş grubundaki çocukların zekâ bölümünde;
Annenin eğitim düzeyi, babanın eğitim düzeyi, bireyin okuduğu okulun türü (devlet-özel), sınıf düzeyi, kardeş sırası, kardeş sayısı, yaşadığı bölge, ilçe, aile ilişki durumu etkili midir?

Yöntem

Model

Araştırma 4-14 yaş arasındaki öğrencilerinin zekâ düzeylerine etki eden okul türü, anne-baba eğitim durumu, cinsiyet, sınıf düzeyi, yaş dağılımı, kardeş sayısı, kardeş sırası vb. değişkenler arasındaki ilişkiyi inceleyen nicel bir çalışmadır. Bu araştırmada bağımlı değişken zekâ bölümü ile ele alınırken bağımsız değişkenleri ise, sınıf düzeyi, okul türü, kardeş sayısı, kardeş sırası, yaşanılan ilçe ve bölge, anne baba ilişki durumu, anne-baba eğitim düzeyi oluşturmaktadır.

Evren ve Örneklem

Araştırmamızın evrenini 4-14 yaş aralığındaki bireyler oluşturmaktadır. Örneklemi ise, TÜZDER’e başvuran ve çocuklarının üstün zekâlı olduğunu düşünen ailelerin çocuklarına, yaş gruplarına uygun testler ile (St.Binet, Wisc-r) genel tarama yapılan 672 öğrenci oluşturmaktadır. Bu katılımcıların 226’si kız, 446’si erkektir.

Araştırmanın örneklem grubunda; TÜZDER’e başvuran 672 katılımcıdan 4-6 yaş arasındaki öğrencilere Stanford Binet Zekâ Testi, 6-14 yaş arasındaki öğrencilere ise WISC-R zekâ testi uygulanmıştır. Araştırmada yararlanılan bu ölçekler aşağıda ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Veri toplamak için Demografik Bilgi Toplama Formu, WISC-R Zekâ Testi ve Stanford Binet Zekâ Ölçeği kullanılmıştır. Stanford Binet ve WISC-R testleri arasındaki korelasyon kat sayısı $r=+,-.95$ olduğundan Stanford Binet Zekâ Testi tekrarlanmamış fakat onun yerine farklı bir materyal olan WISC-R zekâ testi uygulanmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Katılımcı ve ebeveyni kendisine verilen tarih ve saatte İstanbul Güneşli’de bulunan dernek merkezine geldikten sonra demografik bilgi formunu doldurmaktadır. Sonrasında ise TÜZDER psikoloğu ebeveyn ile bir ön görüşme gerçekleştirir. Psikolog ön görüşmeye aldığı ebeveynin test yaptırma amacını ve katılımcının kısa anamnezini almaktadır. Psikolog, test uygulama amacını yeterli görürse ebeveyni öğrencinin ihtiyaçlarının giderilmesi ve test süreci ile ilgili bilgi verir. Koşullar sağlandığında test süreci başlar. Testler standartlarına uygun bir odada uygulanmaktadır. Test ortamında ısı ve ışıklandırma açısından testi uygulamayı olumsuz yönde etkileyecek bir durum söz konusu olmamaktadır.

Araştırma verileri SPSS 21.0 programında düzenlenmiş ve analiz edilmiştir. Analiz yöntemi olarak iki bağımsız grubun ortalamalarını mukayese edebilmek adına bağımsız t test ve iki ya da ikiden daha fazla grubu karşılaştırmak için ise tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır.

Bulgular

Araştırmamızda yer alan 672 denek sayısı yedi sınıf aralığında ele alınmış ve IQ dağılımları 90 ile 169 arasında değişmektedir (*bkz. Tablo1*). Aynı zamanda değişkenler normal, parlak, üstün şeklinde üç gruba ayrılarak incelenmiştir

Tablo 1. Zekâ Puanlarına Göre Frekans Değerleri

Zekâ Bölümü	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli 90-109	101	15,0	15,0	15,0
110-119	118	17,6	17,6	32,6
120-129	180	26,8	26,8	59,4
130-139	149	22,2	22,2	81,5
140-149	78	11,6	11,6	93,2
150-159	35	5,2	5,2	98,4
160-169	11	1,6	1,6	100,0
Toplam	672	100,0	100,0	

Zekâ testi yapılan 672 öğrenci için zekâ puanları değişkeninin frekans ve yüzdelik değerleri tablodaki gibidir. Buna göre 90-109 arası puana sahip öğrenciler %15,0’i (101 kişi), 110-119 arası puana sahip öğrenciler % 17,6’yı (118 kişi), 120-129 arası skora sahip öğrenciler % 26,8’i (180 kişi), 130-139 arası puana sahip öğrenciler % 22,2’yi (149 kişi), 140-149 arası skora sahip öğrenciler %11,6’yı (78 kişi), 150-159 arası skora sahip öğrenciler % 5,2’yi (35 kişi), 160-169 arası skora sahip öğrenciler % 1,6’yı (11 kişi) oluşturmaktadır.

Tablo 2. Zekâ Bölümleri ile Sınıf Düzeyi Arasındaki İlişki

	Karelerin Toplamı	Serbestlik Derecesi	Ortalamanın Karesi	Frekans	Anlamlılık Değeri
Gruplar Arası	15073,993	8	1884,249	8,807	,000
Grup içi	141846,525	663	213,946		
Toplam	156920,518	671			

Hangi gruplar arasında anlamlı fark görüldüğüne bakmak adına Scheffe testine bakılmıştır. Buna göre anaokulu ile 3., 4. ve 7. Sınıf arasında anlamlı bir ilişki görülmüştür. Tablo 2 de sınıf düzeyleri ile zekâ bölümleri arasında ilişki ortaya konulmuştur.

Tablo 3. Zekâ Bölümü İle Anne Öğrenim Durumu Arasındaki İlişki

	Anne Öğrenim Durumu	N	Ortalama	Ss	Anlamlılık Değeri
Zekâ Bölümü	İlköğretim ve Lise	203	119,5468	14,14814	,000
	Ön Lisans ve Lisans	437	128,4142	14,94086	
	Yüksek Lisans ve Üzeri	32	130,7813	15,49346	
Toplam		672	125,8482	15,29250	

Katılımcıların anne eğitim düzeyi ilköğretim ve lise olanların zekâ bölümü ortalaması 119,54, önlisans ve lisans olanların zekâ bölümü ortalaması 128,41, yüksek lisans ve üzeri olanların ortalaması 130,78 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre, zekâ bölümü ile annenin eğitim durumu arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür.

Tablo 4. Zekâ Bölümü ile Baba Öğrenim Durumu Arasındaki İlişki

	Baba Öğrenim Durumu	N	Ortalama	Ss	Anlamlılık Düzeyi
Zekâ Bölümü	İlköğretim ve Lise	193	120,0155	15,44327	,000
	Ön Lisans ve Lisans	426	127,9531	14,32637	
	Yüksek Lisans ve üzeri	53	130,1698	16,67418	
Toplam		672	125,8482	15,29250	

Katılımcıların baba eğitim düzeyi ilköğretim ve lise olanların zekâ bölümü ortalaması 120,01, önlisans ve lisans olanların zekâ bölümü ortalaması 127,95, yüksek lisans ve üzeri olanların ortalaması 130,1698 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre, zekâ bölümü ile babanın eğitim durumu arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür.

Tablo 5. Zekâ Bölümü ile Kardeş Sayısı Arasındaki İlişki

	Karelerin Toplamı	Serbestlik Derecesi	Ortalamanın Karesi	Frekans	Anlamlılık Düzeyi
Gruplar arası	1875,015	4	468,754	2,017	,090
Grup içi	155045,502	667	232,452		
Toplam	156920,518	671			

Katılımcıların zekâ bölümü ile kardeş sayısı arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 6. Zekâ Bölümü ile Kardeş Sırası Arasındaki İlişki

	Doğum Sırası	N	Ortalama	Ss	Anlamlılık Düzeyi
Zekâ Bölümü	İlk Çocuk	267	127,4045	14,40686	,002
	İlk Çocuk Değil	106	121,2547	14,91567	,003

Katılımcılardan ilk çocuk olanların zekâ bölümü ortalaması 127,40 iken ilk çocuk olmayanların ortalaması ise 121,25 olduğu görülmüştür. Sonuç olarak katılımcıların zekâ bölümü ile doğum sırası arasında anlamlı bir fark görülmektedir.

Tablo 7. Zekâ Bölümü ile İlçelerin Yaşanabilirlik Düzeyi Arasındaki İlişki

	İlçe	N	Ortalama	Ss	Anlamlılık Düzeyi
Zekâ Bölümü	Yaşanabilirliği	305	126,3410	14,89045	,581
	Yüksek İlçeler				
	Yaşanabilirliği	212	125,5896	15,62828	
	Düşük İlçeler				,584

Katılımcıların yaşadıkları ilçeler iki başlık (yaşanabilirliği yüksek/düşük) altında ele alınmış olup yaşanabilirliği yüksek ilçelerde ikamet eden çocuklarının zekâ ortalaması 126,34, yaşanabilirliği düşük ilçelerde ikamet eden çocuklarının zekâ puanlarının ortalaması ise 125,58 olduğu görülmüştür. Sonuç olarak zekâ bölümü ile katılımcıların yaşadıkları ilçeler arasında anlamlı bir fark çıkmamıştır.

Tablo 8. Zekâ Bölümü ile Bölgeler Arasındaki İlişki

	Karelerin Toplamı	Serbestlik Derecesi	Ortalamanın Karesi	Frekans	Anlamlılık Düzeyi
Gruplar arası	1879,035	8	434,879	1,004	,431
Grup içi	155041,483	663	233,848		
Toplam	156920,518	671			

Katılımcıların zekâ bölümü ile yaşadıkları bölge arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 9. Zekâ Bölümü ile Okul Türü Arasındaki İlişki

	Okul Türü	N	Ortalama	Ss	Anlamlılık Değeri
Zekâ Bölümü	Devlet	278	121,6511	14,41233	.000
	Özel	394	128,8096	15,21941	

Devlet okuluna giden öğrencilerin zekâ bölümü ortalaması 121.65 iken özel okula giden öğrencilerin zekâ bölümü ortalaması 128.80'dür. Devlet okuluyla özel okula giden öğrencilerin zekâ bölümü arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.

Tablo 10. Zekâ Bölümü ile Anne Baba ilişki Durumu (Birlikte yaşıyor/Ayrı) Arasındaki İlişki

	İlişki Durumu	N	Ortalama	Ss	Anlamlılık Düzeyi
Zekâ Bölümü	Birlikte	643	125,7403	15,39084	,389
	Ayrı	29	128,2414	15,91637	,320

Katılımcıların anne baba ilişki durumu iki başlık (birlikte yaşıyor, ayrı) altında ele alınmış olup birlikte yaşayan ebeveynlerin çocuklarının zekâ bölümü ortalaması 125.74, ayrı yaşayan ebeveynlerin çocuklarının zekâ bölümü ortalaması ise 128,24 olduğu görülmüştür. Sonuç olarak zekâ bölümü ile ebeveynin ilişki durumu arasında anlamlı bir fark çıkmamıştır.

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada, bireyin zekâ gelişimi üzerinde etkisi olduğu düşünülen faktörler üzerinde durulmuştur. Zekâ bölümüne etki ettiğini düşündüğümüz değişkenleri ele alarak yapmış olduğumuz analizde, anne babanın eğitim düzeyi, sınıf seviyesi, kardeş sırası ve okul türü değişkenlerinin anlamlı bir etkisi olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Bu değişkenler aşağıda ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Çalışmadan elde edilen bulgulara göre, özel okula ve devlet okuluna devam eden öğrenciler arasında özel okula gidenlerin lehine anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0,05$). Tablo 9'da görüldüğü gibi devlet okuluna giden çocuklar ile özel okula giden çocukların zekâ bölümleri arasında ortalama beş puan fark vardır. Bu sonuca dolaylı yünden etkisi olabileceği düşünülen öğretmenlerin iş doyumları üzerine yapılan bir çalışmada özel okul öğretmenlerinin devlet okulu öğretmenlerine göre daha yüksek iş doyumuna olduğu görülmüştür (Taşdan, & Tiryaki, 2010).

Çalışmadan elde edilen bulgularda farklı bir değişken olarak ele alınan kardeş sırasının zekâ ile bir ilişkisi olup olmadığına bakıldığında ise ilk çocukların zekâ bölümü, ilk çocuk olmayanlara göre %99 anlamlı bir şekilde 6 puan fazla zekâ bölümüne sahip olduğu görülmüştür (bkz. Tablo 6) Çalışma bulgularına göre ailenin ilk çocuklarında yığılmış (kümülatif) olarak üstün zekâ sayısının arttığı bulunmuştur. Elde ettiğimiz bulgunun literatür verileriyle de tutarlı olduğu görülmüştür.

Buna paralel olarak yapılan çalışmalarda kardeş sırasının zekâ ile ilişkili olduğu, ilk çocukların zekâ ve yetenek testlerinden sonraki kardeşlere göre daha başarılı olduğu

bilinmektedir (Dahlback 1988:12-13; Brown ve Dunn 1992:336-349). Benzer şekilde dil gelişimi bakımından ilk çocukların daha hızlı gelişim gösterdikleri ve erken konuşma oranının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumun sebebi, sahip olunan ilk çocuğun daha fazla cesaretlendirilmesi olarak açıklanmaktadır. (Eisenberg ve diğ. 1986:35; Shaffer 1985:624; akt: Temel 2000:41).

Zekâ üzerinde etkisi olduğunu düşündüğümüz diğer bir değişken olan anne ve baba eğitim durumunu bulgulardan yola çıkarak incelediğimizde, anne babanın eğitim düzeyi ile zekâ bölümleri arasında pozitif yönde bir korelasyon olduğu görülmektedir. Çocukların problem çözme becerisiyle, anne baba eğitim düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada, anne babanın eğitim seviyesinin artması ile çocuğun problem çözme yeteneğinin doğru orantılı olduğu görülmüştür. Eğitim düzeyi yüksek olan ailelerin, çocuklarının zihinsel gelişimini etkileyecek fırsat ve materyalleri sunma açısından duyarlı davranmalarının bu duruma imkân verdiği düşünülmektedir (Eskicumalı, & Eroğlu, 2001). Bu durumun, çocukların zekâ düzeyine olumlu yönde katkı sağladığı araştırma bulgularıyla da desteklenmektedir.

Zekâ bölümü ile sınıf düzeyi arasındaki anlamlılık düzeyine baktığımızda tüm sınıflar arasında anlamlı bir ilişki beklerken bizim çalışmamızda anaokulu ile ilkokul 3-4 ve ortaokul 7.sınıflar arasında giderek azalan bir zekâ bölümü dağılımına. Burada öğrencilerin okul öncesi dönemden başlayarak sınıf düzeyleri arttıkça sabitleşen müfredat bütün öğrencilerin benzer programlara tabii olması anaokulu düzeyinde etkinlik bazlı faaliyetleri olan süreçlerin gittikçe azalması buna sebebiyet verebileceği düşünülmüştür. Yine ülkemiz eğitim müfredatı yaklaşımı gereği sınıf seviyeleri yükseldikçe çocuklar için başarı kıstası kabul edilen akademik sınavların yoğunluğunun da sebep olduğu düşünülmektedir. Konu daha daraltılıp merkeze üstün çocuklar alındığında ise bu çocuklar için eğitim programlarının felsefi yaklaşımında karşımıza çıkan akran zenginliği, zihinsel doygunluk ve beceri odaklı eğitim yaklaşımlarından uzak olan okul programlarının da çocukların zihinsel becerilerinde körelmeye sebep olmuş olabileceği düşünülmüştür.

Bunun yanı sıra anne baba ilişki durumu, kardeş sayısı, coğrafi bölgeler ve İstanbul ilçelerinde ikamet etme değişkenleri incelendiğinde bu faktörlerin çocukların zekâ puanları ile ilişkisinde herhangi bir ilişki görülmemiştir ($p>0,05$). İstanbul ilçeleri göz önünde bulundurulduğunda İstanbul'un yoğun göç olan bir il olması münasebetiyle ilçeler arasında anlamlı bir fark olmaması beklenen bir sonuçtur. Benzer şekilde zekâ puanlarıyla bölgeler arasında da anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bunun nedeni, İstanbul gibi kozmopolit illerin artık Türkiye örneklemini olmasına bağlı olduğu düşünülmektedir. Ülke sathındaki bütün okullarda MEB'in eş değerdeki müfredatı uygulanmasına bağlı olduğu düşünülmüştür.

Zekâ puanları ile kardeş sayısı arasındaki ilişkiye bakıldığında ise anne baba ilişki durumu, yaşanılan ilçe ve coğrafi bölgede olduğu gibi anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Kaynak taramasına bakıldığında daha önce yapılan çalışmalarda ailede tek çocuk ile birden fazla çocuk arasında istatistiksel olarak birinci çocuğun lehine anlamlı bir fark olduğu ortaya çıkmıştır. Bizim çalışmamızda bu sonucun örtüşmemesinin arka planında farklı değişkenlerin rol alabileceği düşünülmüş olup gelecekteki bu alanda yapılacak olan çalışmalar bu belirsizliğe ışık tutacaktır. Bir başka sebep olarak ise zekâ testlerinin içeriklerinde var olan düşünme becerileri, sıra dışı düşünme, analiz, sentez gibi becerilerden yoksun sınavlar ve ders kitapları bu çocukların zekâ puanlarını sınıf seviyeleri arttıkça desteklenme düzeyini aşağıya çekebileceği varsayılabilir.

Sonuç olarak; Akarsu (2001)'nin da belirttiği gibi üstün zekâlı çocuklarda gözlemlediğimiz bu özelliklerin ortaya çıkmasında ailenin eğitim düzeyi, sosyo-ekonomik çevre, yaş, kültür, kalıtım gibi birçok etmen farklı düzeylerde belirleyici olmaktadır.

Öneriler

Üstün zekalı çocuklar ile alakalı daha fazla akademik çalışma yapılarak bu alanda farkındalık düzeyinin artırılması gerekmektedir. Yapılan bu çalışmalardan yola çıkılarak söz konusu çocuklara özgü müfredat ve yaklaşımlar oluşturulabilir. Bu yaklaşım ve müfredatlar ile birlikte bir devlet politikası haline getirilmesi önerilmektedir.

Kaynakça

- Akarsu, F. (2001). *Yetişemediğimiz çocuklar: Üstün yetenekli çocuklar ve sorunları*. Ankara: Eduser Yayınları.
- Akarsu, F. (2004). *Üstün yetenekliler*. Birinci Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Seçilmiş.
- Brown, R. Jane ve Dunn. Judy (1992). *Talk with Your Mother or Sibling? Developmental Changes in Early Family Conversations About Feelings*. *Child Development*. Pennsylvania State University, *Makaleler Kitabı*, (63).
- Dahlback, H. (1988). Children's Questions to Children and Adults in a Second Language. D. Sharp (Ed). *Bilingualism and the Individual*, Multilingual Matters Ltd 42, (4)12-25.
- Eskicumalı, A. ve Eroğlu, E. (2001). Ailenin sosyo-ekonomik ve eğitim düzeyleri ile çocukların problem çözme yetenekleri arasındaki ilişki. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (1).
- Kurtkan Bilgiseven, A. (1987). *Eğitim sosyolojisi*. İstanbul: Flaş Matbaası.
- Taşdan, M. ve Tiryaki, E. (2010). Özel ve devlet ilköğretim okulu öğretmenlerinin iş doyumu düzeylerinin karşılaştırılması. *Eğitim ve Bilim*, 33 (147), 54-70.